

Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimine Yönelik Çekici ve Destekleyici Unsurlar Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Ali Rıza ATICI¹, Mustafa Kayıhan ERBAŞ²

¹Aksaray Üniversitesi, Spor ve Sağlık Alanında İhtisaslaşma Koordinatörlüğü

²Aksaray Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Öz

Orijinal Makale

Bu çalışmanın amacı, Spittle, Jackson ve Casey (2009) tarafından geliştirilen Attractors and Facilitators for Physical Education (AFPE) ölçeğinin Türkçeye uyarlanarak, Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimine Yönelik Çekici ve Destekleyici Unsurlar Ölçeği (BEMÇDÖ) adıyla geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Türkiye’deki çeşitli üniversitelerin Spor Bilimleri Fakülteleri ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören 318 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçek uyarlama sürecinde ileri-geri çeviri yöntemi, uzman görüşleri ve ön uygulama adımları izlenmiştir. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda ölçeğin yedi faktörlü bir yapı sergilediği belirlenmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonuçları, ölçeğin Türkçe formunun kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğunu göstermiştir. Nihai modelde (26 madde) BEMÇDÖ’nin genel Cronbach Alfa katsayısı .725 olup, alt boyutların alfa değerleri .657 ile .947 arasında değişmektedir. Bulgular, BEMÇDÖ’nin beden eğitimi öğretmen adaylarının meslek seçimi motivasyonlarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 21.06.2025

Kabul Tarihi: 11.11.2025

Online Yayın Tarihi: 16.12.2025

Anahtar kelimeler: Beden eğitimi ve spor öğretmeni, meslek seçimi, motivasyon, ölçek uyarlama.

Adaptation of the Attractors and Facilitators for Choosing Physical Education Teaching Profession Scale into Turkish: Validity and Reliability Study

Abstract

The purpose of this study is to adapt into Turkish the Attractors and Facilitators for Physical Education (AFPE) scale developed by Spittle, Jackson, and Casey (2009), and to examine the validity and reliability of the Turkish version titled Attractors and Facilitators for Physical Education Teaching Career Scale (BEMÇDÖ). The study group consisted of 318 students enrolled in the Physical Education and Sports Teaching Departments of Faculties of Sport Sciences and Schools of Physical Education and Sports at various universities in Turkey during the 2024–2025 academic year. The scale adaptation process followed the forward-backward translation method, expert evaluations, and a pilot study. Results of the Exploratory Factor Analysis (EFA) indicated that the scale demonstrated a seven-factor structure. Findings from the Confirmatory Factor Analysis (CFA) showed that the Turkish version of the scale had acceptable fit indices. In the final model (26 items), the overall Cronbach’s alpha coefficient of the BEMÇDÖ was .725, with subscale alpha values ranging from .657 to .947. The results indicate that the BEMÇDÖ is a valid and reliable instrument for measuring the motives underlying pre-service physical education teachers’ career choices.

Original Article

Article Info

Received: 21.06.2025

Accepted: 11.11.2025

Online Published: 16.12.2025

Keywords: Physical education teacher, Career choice, motivation, Scale adaptation.

Sorumlu Yazar: Ali Rıza ATICI

E-mail: atici.alrz@gmail.com

How to cite this article: Atıcı, A.R., & Erbaş, M.K. (2025). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimine Yönelik Çekici ve Destekleyici Unsurlar Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Journal of Global Sport and Education Research*, VIII (3):35-52.
DOI: 10.55142/jogser.1461723.

GİRİŞ

Meslek seçimi, bireylerin yaşamlarında aldıkları en önemli kararlardan biridir ve yalnızca bireysel kariyer gelişimini değil, aynı zamanda toplumun eğitim ve gelişim düzeyini de doğrudan etkilemektedir. Özellikle öğretmenlik mesleği, bireylerin motivasyonları, değerleri ve beklentileri doğrultusunda şekillenen hem kişisel hem de toplumsal sorumluluk içeren bir meslek grubudur (Ayçiçek ve Toraman, 2020; Baloch ve Shah, 2014). Öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan faktörlerin incelenmesi hem öğretmen yetiştirme politikalarının geliştirilmesi hem de öğretmen adaylarının mesleğe yönelik bağlılıklarının güçlendirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

Günümüz toplumu yüksek eğitilmiş ve motive olmuş öğretmenlere ihtiyaç duymaktadır (Alvariñas-Villaverde vd., 2022) öğretmen eğitimi öğrencilerinin bir derece seçimi ve mesleki performansları sırasında motivasyonları, öğretim-öğrenme sistemlerinin kalitesinin artmasına katkıda bulunur (Fokkens-Bruinsma ve Canrinus, 2014). Motivasyon karar vermede önemli bir rol oynar çünkü dürtüler, arzular, beklentiler, değerlendirmeler ve diğer motivasyonel eğilimler eyleme bağlılık derecesini belirleyen faktörlerdir (Burgueño vd., 2017). Bu nedenle motivasyonun farklı bağlamlarda insan davranışını en iyi açıklayan faktörlerden biri olarak kabul edildiği göz önüne alındığında öğretmen eğitimi öğrencilerinin motivasyonu ve meslek seçimlerinin önemini artırmaktadır (Praetorius vd., 2017).

Motivasyon, bireylerin bir mesleği seçme sürecinde temel belirleyici faktörlerden biridir. İçsel ve dışsal motivasyon kaynakları, öğretmen adaylarının kariyer tercihlerini doğrudan etkileyebilmektedir (Ryan ve Deci, 2000; Vallerand, 2000). Özellikle beden eğitimi ve spor öğretmenliği, bireylerin hem kişisel spor ilgileri hem de toplumsal katkı beklentileri ile şekillenen çok boyutlu bir alan olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, beden eğitimi öğretmeni adaylarının meslek seçiminde etkili olan çekici ve destekleyici unsurların belirlenmesi, öğretmen yetiştirme süreçlerine bilimsel ve pratik katkılar sağlayacaktır.

Öğretmen adaylarının meslek seçimi motivasyonlarının incelenmesinde temel kuramsal çerçeve, Hür İrade Kuramı (Self-Determination Theory – SDT) dır. Bu kurama göre bireyler, davranışlarını üç temel psikolojik ihtiyaç doğrultusunda şekillendirir: özerklik (autonomy), yeterlik (competence) ve ilişkililik (relatedness) (Deci & Ryan, 2000). Beden eğitimi öğretmenliği meslek seçimi de bu ihtiyaçların farklı düzeylerde doyurulmasıyla ilişkilidir. Örneğin, spor ve fiziksel aktiviteye duyulan içsel ilgi özerklik ve yeterlik ihtiyacını karşılayabilirken, rol modelleri ve aile desteği gibi faktörler ilişkililik ihtiyacını pekiştirir. Bu bağlamda, AFPE ölçeği ve onun Türkçe uyarlaması olan BEMÇDÖ, öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan içsel ve dışsal motivasyon unsurlarını SDT perspektifinden değerlendirmek için uygun bir araçtır.

Öğretmen eğitimi alanında yapılan araştırmalar, öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan motivasyon kaynaklarının, onların mesleki bağlılıkları ve öğretim kaliteleriyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Fokkens-Bruinsma ve Canrinus, 2014; Alvariñas-Villaverde vd., 2022). Spittle ve diğerleri (2011) beden eğitimi öğretmen adaylarıyla yürüttüğü araştırmada, bireylerin bu mesleği seçme nedenlerinin hem kişisel ilgi hem de toplumsal fayda temelli olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, öğretmen adaylarının motivasyonel

yönelimlerinin, ileride meslekî tutum ve davranışları üzerinde belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Bu tür araştırmaların sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi, kullanılan ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirliğine doğrudan bağlıdır.

Literatürde öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonel yönelimleri ölçmeye yönelik çeşitli ölçekler bulunmakla birlikte, Watt ve Richardson (2007) tarafından geliştirilen FIT-Choice ölçeği (Factors Influencing Teaching Choice), öğretmen adaylarının meslek seçimini anlamaya yönelik güçlü bir teorik çerçeve sunmaktadır. Ancak bu ölçek, beden eğitimi öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan özgün nedenleri ve bağlamsal faktörleri değerlendirme konusunda sınırlı kalmaktadır. Beden eğitimi dersinin fiziksel, sosyal ve bilişsel yönleri, öğretmen adaylarının meslek seçim motivasyonunu diğer branşlardan farklılaştırmaktadır. Bu nedenle, Türkçe literatürde beden eğitimi öğretmeni olma nedenlerine özgü, kapsamlı ve kültürel olarak uyarlanmış geçerli bir ölçme aracına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu bağlamda, Spittle vd. (2009) tarafından geliştirilen “Attractors and Facilitators for Physical Education (AFPE)” ölçeği, beden eğitimi öğretmeni adaylarının bu mesleği seçmelerinde etkili olan motivasyonel unsurları belirlemeye yönelik özgün bir araçtır. AFPE ölçeği; bireyin sporla ilgili geçmiş deneyimleri, öğretmenlik mesleğine dair tutumları, sosyal destek düzeyi, kişisel ilgileri ve rol modellerin etkisi gibi çok boyutlu faktörleri kapsamaktadır. Ancak ölçeğin Türkçeye sistematik ve geçerli biçimde uyarlanmış bir versiyonu bulunmamaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, AFPE ölçeğinin Türk kültürel bağlamına uygun biçimde uyarlanarak “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimine Yönelik Çekici ve Destekleyici Unsurlar Ölçeği (BEMÇDÖ)” adını verdiğimiz Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğini test etmektir. Böylece, beden eğitimi öğretmen adaylarının meslek seçimine yönelik motivasyonel yönelimlerini değerlendirmede kullanılabilir güvenilir bir araç geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu ölçeğin, yalnızca bireysel kariyer motivasyonlarını anlamaya değil, aynı zamanda beden eğitimi öğretmeni yetiştirme sürecinde politika yapıcılar ve akademisyenler için önemli veriler sunması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimine Yönelik Çekici ve Destekleyici Unsurlar Ölçeği (BEMÇDÖ)’nin Türkçeye uyarlanması amacıyla metodolojik geçerlik–güvenirlilik çalışması yapılmıştır. Ölçek uyarlama çalışmaları, bir ölçme aracının farklı kültürlerle ve dillere uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik özelliklerinin incelenmesini amaçlayan psikometrik süreçleri ifade etmektedir (Hambleton & Patsula, 1998; Deniz, 2007).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2024–2025 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Türkiye’deki çeşitli üniversitelerin Spor Bilimleri Fakülteleri ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının (BESYO) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören toplam 318 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların %55,3’ü kadın (n=176) ve %44,7’si erkek (n=142) dir. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Öğrencilerin ilgili programlarda

aktif olarak kayıtlı olmaları ve araştırmaya gönüllü katılım sağlamaları temel ölçüt olarak alınmıştır.

Veriler, farklı üniversitelerde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilerden elde edilmiştir. Farklı kurumlardan veri toplanması, örneklem çeşitliliğini artırarak bulguların genel geçerliliğini desteklemeyi amaçlamıştır. Katılımcı seçiminde, öğrencilerin ilgili programlarda aktif olarak kayıtlı olmaları ve araştırmaya gönüllü katılım sağlamaları temel ölçüt olarak alınmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik özellikler

Demografik	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	176	55.3
	Erkek	142	44.7
Sınıf	1	64	20.1
	2	79	24.8
	3	89	28.0
	4	86	27.0
Yaş	$\bar{X}$		SS
		20.86	1.68

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan öğrencilerin, cinsiyet, sınıf ve yaş gibi özelliklerini belirlemeye yönelik kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

AFPE

Beden eğitimi öğretmeni adaylarının mesleğe yönelik motivasyonel eğilimlerini anlamaya yönelik olarak geliştirilen “The Attractors and Facilitators for Physical Education” (AFPE) ölçeği, Spittle, Jackson ve Casey (2009) tarafından beden eğitimi öğretme motivasyonunun sosyal ve psikolojik belirleyicilerini değerlendirmek amacıyla yapılandırılmıştır. Ölçek, önceki literatürde beden eğitimi alanında meslek tercihinin etkileyen temel unsurlar doğrultusunda geliştirilmiş ve toplam 44 maddeden oluşan yedili Likert tipi bir yapı sunmaktadır. AFPE, açıklayıcı faktör analizi sonucunda beş temel boyuttan oluşmaktadır: Kendine güvenen kişilerarası nedenler (13 madde), Spor ve fiziksel aktivite ilgisi (8 madde), Düşük algılanan talep (15 madde), Rol modelleri (4 madde), Aile etkisi (4 madde). Ölçeğin her bir maddesi, katılımcılara “Neden beden eğitimi öğretmeni olmak istiyorsunuz?” sorusu çerçevesinde yöneltilmiş olup, yanıtlar 1 (hiç katılmıyorum) ile 7 (tamamen katılıyorum) arasında derecelendirilmiştir. Örnek maddeler arasında; “Çünkü ben insanlarla çalışmayı severim” (kişilerarası nedenler), “Çünkü sporla ilgili bir meslekte çalışmak istiyorum” (spor ve fiziksel aktivite), “Çünkü bu bölüme girmek kolaydı” (düşük talep), “Çünkü okulda ilham verici bir beden eğitimi öğretmenim vardı” (rol modeli), ve “Çünkü ailemde öğretmenlik mesleği yaygındır” (aile etkisi) gibi ifadeler yer almaktadır. Spittle vd. (2009) çalışmaları, AFPE’ nin hem psikometrik olarak güvenilir bir araç olduğunu hem de beden eğitimi öğretmenliği tercihinde etkili olan çok boyutlu faktörleri belirlemede etkili bir ölçüm aracı sunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, AFPE ölçeği, beden eğitimi alanına özgü

motivasyonel yönelimleri kapsamlı biçimde değerlendirmeye olanak tanıyan önemli bir araç olarak literatürde yerini almıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, SPSS 26.0 ve AMOS 24.0 programları aracılığıyla %95 güven düzeyinde analiz edilmiştir. Öncelikle, araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik düzeyleri, içsel tutarlılık (internal consistency) yöntemiyle değerlendirilmiş ve Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca, her bir maddeye ait madde-toplam korelasyonları belirlenmiş ve ilgili ölçek maddelerinden herhangi birinin çıkarılması durumunda Cronbach Alpha değerinde oluşabilecek değişim analiz edilmiştir. Ölçeklerin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla sırasıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Faktör yapısının belirlenmesine yönelik olarak yamaç grafiği (scree plot) incelenmiş ve bu grafik doğrultusunda anlamlı faktör sayısı belirlenmiştir. Ölçek maddelerinin ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla, örneklemin %27'lik alt ve üst grupları temel alınarak madde ayırt edicilik analizleri gerçekleştirilmiştir. Belirlenen faktör yapısının doğruluğunu test etmek amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA kapsamında modelin veriyle uyumunun değerlendirilmesinde aşağıdaki uyum iyiliği indeksleri dikkate alınmıştır: Ki-kare/Uyumluluk derecesi oranı (χ^2/df): < 5 kabul edilebilir, < 3 iyi uyum, İyileştirilmiş Uyum İndeksi (IFI - Incremental Fit Index): ≥ 0.90 , Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI - Comparative Fit Index): ≥ 0.90 , Uyum İyiliği İndeksi (GFI - Goodness of Fit Index): ≥ 0.90 , Yaklaşık Hata Kare Ortalaması (RMSEA - Root Mean Square Error of Approximation): ≤ 0.08 kabul edilebilir, ≤ 0.05 iyi uyum. Bu uyum indekslerinin her biri modelin geçerliliğini değerlendirme açısından uluslararası literatürde sıklıkla kullanılmaktadır (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).

Son olarak, araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri tanımlayıcı istatistiklerle incelenmiş; bu kapsamda frekans ve yüzde (%) dağılımları raporlanmıştır. Katılımcıların yaş değişkeni için ise aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (SS) değerleri hesaplanarak sunulmuştur.

Araştırmanın Etiği

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan (tarih: 26 Aralık 2024, protokol no: 2024-371) etik kurul onayı alınmıştır.

BULGULAR

Dil Geçerliği

Ölçeğin Türkçe uyarlama sürecinin en önemli aşaması olan çeviri aşamasında “Geri Çeviri” yöntemi kullanılmıştır (Aksayan ve Gözüm, 2002). Uyarlaması yapılan ölçeğin, özgün hali İngilizce yeterliğe sahip bir uzman ve bir İngilizce dil uzmanı tarafından tamamıyla birbirlerinden bağımsız olarak Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Yapılan çeviriler incelenerek oluşturulan geçici Türkçe formun İngilizceye geri çevirisi iki eğitim alanı uzmanı tarafından yapılmıştır. Çeviriyi yapanların kullanılan her iki dili ve uyarlanan ölçeğin içeriği hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir (Savaşır, 1994). Ölçek maddelerinin aslı ile karşılaştırılması

yapıldıktan sonra, ölçeğin uygun görülen Türkçe formunun İngilizce formuyla aynı anlam ve içeriği taşıyıp taşımadığını test etmek amacıyla, iyi seviyede İngilizce bilen ve spor bilimleri alanında öğrenim gören 29 öğrenciye ölçek formları uygulanmıştır. Uygulanan her iki ölçekten (orijinal ve Türkçe form) elde edilen puanlar arasında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı .874 olarak bulunmuştur. Bu yüksek düzeyde pozitif ilişki, iki form arasında ölçüm sonuçlarının tutarlı olduğunu ve Türkçe formun orijinal ölçekle benzer puanlar ürettiğini göstermektedir. Ancak yalnızca bu istatistiksel bulgu, ölçeğin anlamsal eşdeğerliğini tam olarak garanti etmez. Bu nedenle, çeviri süreci yalnızca istatistiksel yöntemlerle sınırlı tutulmamış; kavramsal ve kültürel uyumun sağlanmasına yönelik nitel yaklaşımlar da uygulanmıştır. Öncelikle, ölçek ileri-geri çeviri (forward-backward translation) yöntemiyle Türkçeye çevrilmiş; ardından alana hâkim iki dil uzmanı ve üç akademisyenin yer aldığı bir uzman komisyon tarafından kavramsal eşdeğerlik, anlam bütünlüğü ve kültürel uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca, ölçek küçük bir örneklem üzerinde ön uygulamaya tabi tutulmuş ve geri bildirimler doğrultusunda maddelerde gerekli dilsel düzeltmeler yapılmıştır. Tüm bu aşamalar sonucunda hem istatistiksel tutarlılık hem de anlamsal uyum dikkate alınarak ölçeğin Türkçe formuna son hali verilmiştir.

Orijinal adı “Attractors and Facilitators for Physical Education” [Beden Eğitimi için Çekiciler ve Kolaylaştırıcılar] olan ölçek, amacı ve kapsamı doğrultusunda Türkçeye “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimine Yönelik Çekici ve Destekleyici Unsurlar Ölçeği (BEMÇDÖ),” olarak çevrilmiştir. Bu ölçeğin Türkçeye uyarlanma sürecinde, geçerlik ve güvenirlik analizleri kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, toplamda 318 kişiden oluşan örneklem grubu, randomizasyon yöntemiyle eşit büyüklükte iki alt gruba (n=159) ayrılmıştır. Örneklem iki gruba ayrılması, geçerlik ve güvenirlik analizlerine yönelik daha güçlü kanıtların elde edilmesi ve özellikle Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) için uygun örneklem büyüklüğünün sağlanması amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada doğrulamalı faktör analizi (DFA) için elde edilen örneklem büyüklüğü, literatürde önerilen minimum düzeylerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Kline (1994) ve Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2012) gibi kaynaklar, faktör analizi için genellikle 100 ila 200 arası katılımcının yeterli olabileceğini belirtmektedir. Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller (2003) ise, daha açık biçimde, modeldeki serbest parametre sayısına göre her bir parametreye karşılık en az 5-10 gözlem birimi önerisinde bulunmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, söz konusu öneriler çoğunlukla tek faktörlü veya yapısal olarak daha basit modeller için geçerlidir. Bu bağlamda, modelin faktör sayısı, madde sayısı ve parametrik karmaşıklığı göz önünde bulundurularak örneklem büyüklüğü dikkatle değerlendirilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçek yapısı, sınırlı sayıda faktör ve madde içermektedir ve DFA modelinin gerektirdiği parametre sayısı dikkate alındığında, mevcut 318 kişilik örneklem büyüklüğünün DFA için yeterli düzeyde olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, araştırma evrenine ulaşımında yaşanan uygulama ortamı ve gönüllülük esasına dayalı katılım gibi sınırlayıcı faktörler de göz önünde bulundurularak, bu örneklem büyüklüğünün araştırmanın amaçları doğrultusunda istatistiksel analizleri destekleyecek düzeyde yeterli olduğu kanaatine varılmıştır. Bununla birlikte, ileride yapılacak çalışmalarda, modelin farklı örneklem üzerinde tekrar test edilmesi önerilmektedir.

İlk alt grup üzerinde, ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiş ve ardından güvenirlik tespiti için Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. İkinci alt grup üzerinde ise ölçeğin faktör yapısının doğrulanması amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmış ve bu analizi takiben yine Cronbach Alfa güvenirlik analizi yapılmıştır. Analizlerden elde edilen bulgular, alt başlıklar altında sistematik bir şekilde sunulmuştur.

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Güvenirlik Bulguları

AFA aşamasında, faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi (principal components analysis), döndürme yöntemi olarak ise doğrudan oblimin (direct oblimin) adı verilen eğik döndürme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemlerin seçilme gerekçesi, temel bileşenler analizinin, ölçülmek istenen yapının temel boyutlarını belirlemede etkili bir teknik olmasıdır (Çokluk vd., 2023). Ayrıca, faktörler arasında ilişkinin olduğu varsayıldığında, eğik döndürme yöntemlerinin faktör yapılarını daha doğru bir şekilde yansıttığı belirtilmektedir (Çokluk vd., 2023; Büyüköztürk, 2023).

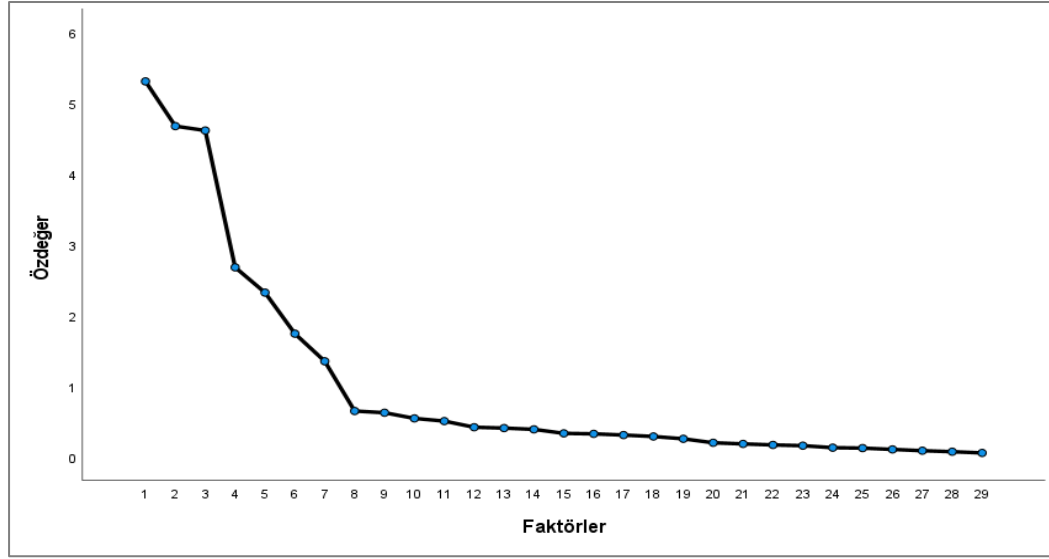
Analiz sürecinde ilk olarak, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçütü ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler, örneklem büyüklüğünün yeterliliğini ve verilerin çok değişkenli normal dağılıma uygun olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. KMO değerinin 0.50'nin üzerinde olması, AFA için yeterli bir örneklem büyüklüğünü ifade ederken, Bartlett Küresellik Testi' nin anlamlı çıkması, verilerin çok değişkenli normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir (Çokluk vd., 2023). Bu çerçevede, analiz sonucunda KMO değeri 0.739 olarak hesaplanmış ve Bartlett Küresellik Testi anlamlı bulunmuştur ($\chi^2(946) = 4496.402$; $p < 0.001$). Bu bulgular, AFA için gerekli koşulların sağlandığını göstermektedir.

Sonraki aşamada, maddelerin ortak varyans (communalities) değerleri, faktör sayısı, faktörlere ait özdeğerler, açıklanan varyans oranları ve faktör yükleri incelenmiştir. AFA' da maddelerin geçerliliğini değerlendirmek için ortak varyans değerlerinin 0.30'un üzerinde olması beklenmektedir (Yaşlıoğlu, 2017). Ölçek geçerliliği açısından, açıklanan toplam varyans oranının %40'ın üzerinde olması gereklidir; ancak tek faktörlü ölçeklerde bu oran %30'a kadar kabul edilebilir düzeyde görülebilir (Çokluk vd., 2023). Ayrıca, maddelerin faktör yüklerinin 0.30'un üzerinde olması ve binişik madde bulunmaması için faktör yükleri arasındaki farkın 0.10'dan büyük olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2023).

Analiz sonuçlarına göre, tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin 0.30'un üzerinde olduğu ve belirlenen kriterleri karşıladığı görülmüştür. Özdeğeri 1'in üzerinde olan 12 faktör belirlenmiş ve bu faktörlerin açıkladığı toplam varyans %74.138 olarak hesaplanmıştır. Ancak, faktör yükleri incelendiğinde, bazı maddelerin minimum faktör yükünü karşılamadığı ya da binişik özellikler gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle, sorunlu maddeler tek tek olmak üzere sırasıyla analizden çıkarılmış ve süreç tekrarlanmıştır. Bu işlemler sonucunda, toplam 15 madde ölçekten çıkarılarak ölçek 29 maddeye indirilmiştir. Bu yeniden düzenlenmiş haliyle yapılan analizlerde KMO değeri 0.810 olarak hesaplanmış ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları anlamlı bulunmuştur ($\chi^2(406) = 3656.665$; $p < 0.001$). İncelenen maddelerin hiçbirinin ortak varyans değerleri veya faktör yükleri açısından alt sınırın altında

kalmadığı ve binişik özellik göstermediği belirlenmiştir. Ölçeğin 7 alt boyuttan oluştuğu ve açıkladığı toplam varyans oranının %78.195 ile oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca faktör sayısını doğrulamak amacıyla yamaç-birikinti grafiği (scree plot) incelenmiş ve bulguların bu yapı ile uyumlu olduğu görülmüştür. Buna göre, ilk yedi noktadan sonra belirgin bir düşüş olduğu, ancak sekizinci noktadan itibaren eğrinin yatay bir hale geldiği gözlemlenmiştir. Bu durum, sekizinci noktadan sonraki bileşenlerin (faktörlerin) açıklanan varyansa katkısının oldukça azaldığını ve birbirine yakın seviyelerde olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ölçeğin yedi faktörlü yapısını destekler niteliktedir (Çokluk, 2023).

Şekil 1. Yamaç-birikinti grafiği (scree plot)

Bu doğrulamadan sonra, ait oldukları özellikler dikkate alınarak alt boyutlara şu isimler verilmiştir:

1. Toplumsal Katkı ve İnsan Odaklılık (4, 5, 10, 29, 32, 44. maddeler)
2. Rol Model Etkisi (9, 36, 37, 42. maddeler)
3. Fiziksel Aktivite ve Spor Tutkusu (8, 11, 12, 16, 33, 43. maddeler)
4. Aile Etkisi (2, 17, 31, 35. maddeler)
5. Öz Yeterlik (14, 18, 21. maddeler)
6. Okul Ortamına Tanıdıklık (23, 27, 39, 40. maddeler)
7. Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç (6, 22. maddeler)

Tablo 2’de BEMÇDÖ’ nin AFA sonucunda ortaya çıkan nihai faktör (alt boyut) yapısına ilişkin bulgular sunulmaktadır.

BEMÇDÖ’ nin geçerli bir yapı sergilediğinin tespit edilmesinin ardından, ölçeğin iç tutarlılığına yönelik güvenilirlik analizi Cronbach Alfa katsayısı üzerinden değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, BEMÇDÖ’ nin genel olarak Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0.776$ olarak hesaplanmıştır. George ve Mallery’ nin güvenilirlik değerlendirme kriterlerine göre, 0.70 ile 0.90 arasındaki değerler “iyi düzeyde” güvenilirlik olarak nitelendirildiğinden, ölçeğin genel anlamda güvenilir bir yapı sergilediği sonucuna ulaşılmıştır (George ve Mallery, 2020).

Alt boyutlar düzeyinde yapılan incelemede ise, dört alt boyutun Cronbach Alfa katsayısının 0,90'ın üzerinde olduğu ve “mükemmel düzeyde” bir iç tutarlılık sergilediği belirlenmiştir. İki alt boyutun Cronbach Alfa katsayısı ise 0.70 ile 0.90 arasında olup “iyi düzeyde” güvenilirlik göstermiştir. Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç alt boyutunda ise Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0,682$ olarak bulunmuş ve bu değer, iyi düzeye oldukça yakın olup “kabul edilebilir” düzeyde olarak değerlendirilmiştir (George ve Mallery, 2020). İlgili bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. AFA sonucundaki faktör yapısı ve maddelere ait faktör yükleri

Maddeler	Ortak Varyans	Faktörler						
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
m32	0.934	0.973						
m5	0.909	0.945						
m4	0.870	0.945						
m10	0.877	0.938						
m44	0.777	0.889						
m29	0.720	0.746						
m37	0.831		0.962					
m36	0.860		0.873					
m42	0.792		0.831					
m9	0.738		0.810					
m43	0.891			-0.940				
m8	0.845			-0.922				
m12	0.850			-0.912				
m11	0.746			-0.856				
m33	0.619			-0.779				
m16	0.611			-0.769				
m2	0.725				0.842			
m17	0.700				0.820			
m35	0.687				0.817			
m31	0.599				0.767			
m14	0.817					0.901		
m21	0.774					0.862		
m18	0.708					0.843		
m27	0.916						-0.975	
m39	0.777						-0.881	
m23	0.739						-0.844	
m40	0.832						-0.834	
m22	0.766							0.872
m6	0.766							0.858
Faktörün Özdeğeri		5.305	4.673	4.611	2.677	2.321	1.740	1.350
Faktörün Açıkladığı Varyans (%)		18.292	16.112	15.899	9.233	8.002	6.001	4.656
Açıklanan Toplam Varyans (%)					78,195			
KMO; Bartlett Küresellik Testi			KMO=0.810; $\chi^2(406)=3656.665$; $p<0.001$					
Cronbach Alfa (Alt Boyutlar)		0.958	0.907	0.933	0.824	0.844	0.918	0.682
Cronbach Alfa (Genel)					0.776			

Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ve Güvenirlik Bulguları

AFA sonuçlarının ve güvenilirlik şartlarının yeterli bulunduğunun belirlenmesinin ardından, BEMÇDÖ' nin faktör yapısının doğruluğunu değerlendirmek amacıyla 159 kişiden oluşan ikinci örneklem grubu üzerinde DFA gerçekleştirilmiştir. DFA' nın amacı, AFA sonucunda elde edilen yedi alt boyuttan ve toplam 29 maddeden oluşan yapının doğrulanmasıdır. Bu doğrultuda, uyum iyiliği indeksleri ve faktör yükleri için minimum gereksinimler göz önünde bulundurulmuştur. Uyum indekslerinin değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan ölçütler arasında CMIN/Sd (Ki-Kare/serbestlik derecesi oranı), GFI (Goodness of Fit Index), AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index), CFI (Comparative Fit Index), IFI (Incremental Fit Index), TLI (NNFI) (Tucker-Lewis Index), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) ve SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) yer almaktadır (Çokluk vd., 2023).

DFA sonucunda, modelin uyumunu bozan 8, 36 ve 39. maddelerin ölçekten çıkarılması ve iki alt boyutta üçer adet olmak üzere toplam altı modifikasyon yapılması sonucunda, yedi alt boyuttan ve 26 maddeden oluşan modelin iyi uyum gösterdiği saptanmıştır. Bu süreçte, AFA ile elde edilen alt boyut sayısı ve yapısı değişmemiş; ancak üç alt boyutta birer madde eksilmiştir. Tablo 3'te uyum iyiliği indekslerine ilişkin bulgular sunulmaktadır.

Tablo 3. DFA uyum indeksleri bulguları

İndeks	Beklenen Uyum Değerleri		Tespit Edilen Değerler	Sonuç
	Mükemmel	Kabul Edilebilir		
CMIN/Sd	≤3.00	≤5.00	0.954	Mükemmel
GFI	0.95≤	0.90≤	0.890	Çok Yaklaşık
AGFI	0.90≤	0.85≤	0.858	Kabul Edilebilir
CFI	0.95≤	0.90≤	1.000	Mükemmel
IFI	0.95≤	0.90≤	1.004	Mükemmel
TLI	0.95≤	0.90≤	1.005	Mükemmel
RMSEA	≤0.05	≤0.10	0.000	Mükemmel
SRMR	≤0.05	≤0.08	0.043	Mükemmel

Tablo 3 incelendiğinde, CMIN/Sd=0.954, GFI=0.890, AGFI=0.858, CFI=1.000, IFI=1.004, TLI=1.005, RMSEA=0.000 ve SRMR=0.043 olarak hesaplanmıştır. Çokluk ve arkadaşlarının (2023: 271-272) önerdiği kriterlere göre CMIN/Sd, CFI, IFI, TLI, RMSEA ve SRMR değerlerinin “mükemmel düzeyde” olduğu; AGFI' nın ise “kabul edilebilir düzeyde” olduğu belirlenmiştir. GFI' nın ise kabul edilebilir sınıra çok yakın olduğu görülmüştür. AGFI değerinin, örneklem büyüklüğünün görece sınırlı olmasından kaynaklı olarak nispeten düşük çıktığı değerlendirilmektedir. Literatürde, AGFI gibi uyum indekslerinin örneklem büyüklüğüne duyarlı olduğu ve örneklem büyüklüğü arttıkça bu değerlerin genellikle yükseldiği belirtilmektedir. Bununla birlikte, elde edilen modelde CMIN/Sd, CFI, IFI, TLI, RMSEA ve SRMR değerlerinin “mükemmel” düzeyde olması, modelin genel uyumunun oldukça güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. GFI' nın kabul edilebilir sınırına çok yakın olması da modelin genel olarak iyi bir uyum sergilediğini desteklemektedir. Bu bulgular, BEMÇDÖ' nin faktör yapısının doğrulanması model kapsamında geçerli ve güvenilir özellikler taşıdığını göstermektedir.

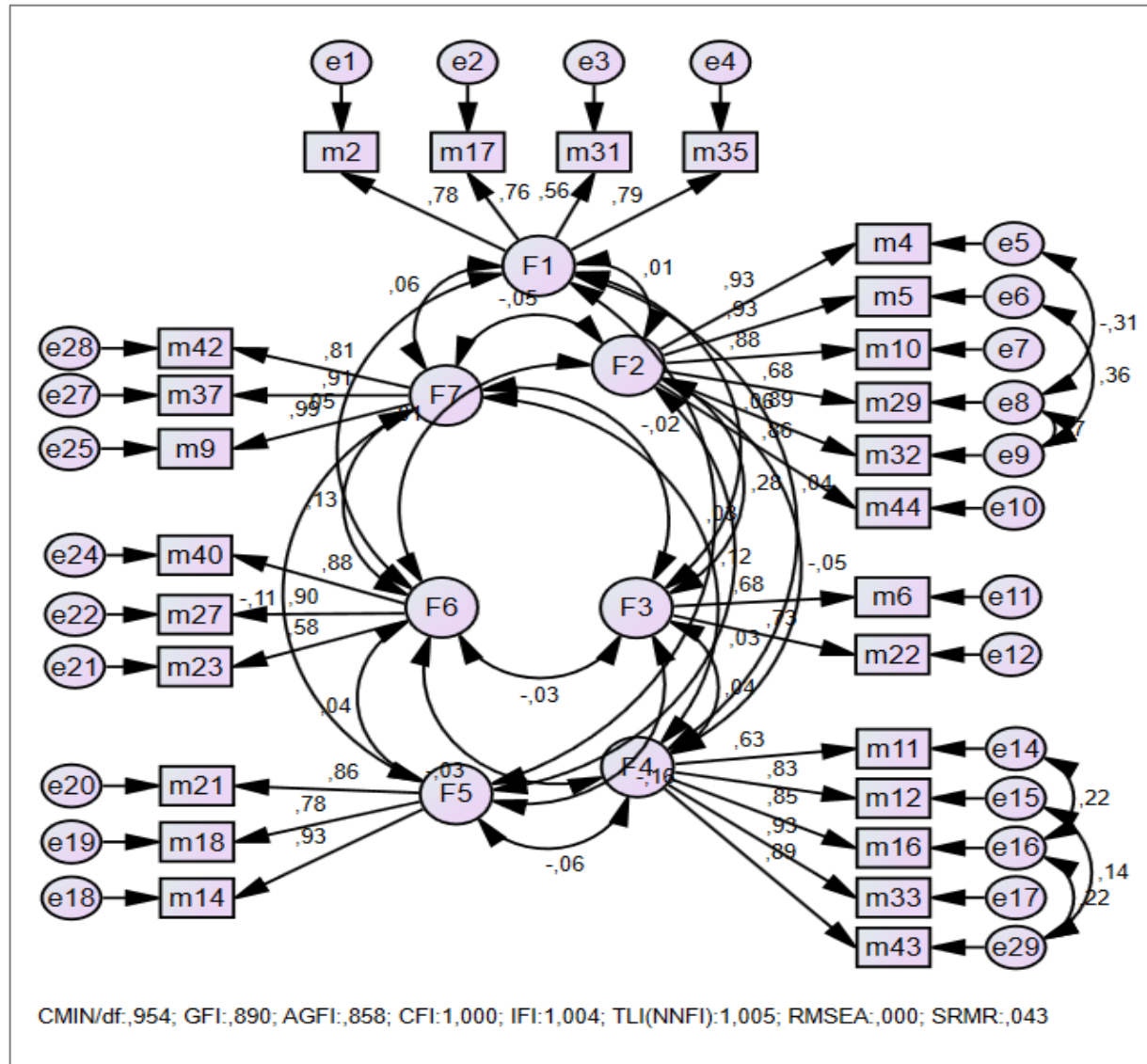
Uyum indekslerinin incelenmesinin ardından, ölçeğe ait maddelerin faktör yükleri (yol katsayıları) değerlendirilmiştir. Faktör yüklerinin en az 0.30 veya üzerinde olması gerektiği

kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, her bir maddenin faktör yüklerinin istatistiksel anlamlılığı da analiz edilmiştir. BEMÇDÖ' nin maddelerine ait faktör yüklerinin detaylı sonuçları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Maddelere ait yol katsayıları (faktör yükleri)

Madde	Yol	Faktör	Standardize Yol Katsayısı	S.E.	C.R.	p
m2	<---	F1	.779			
m17	<---	F1	.764	.123	8.860	<0.001
m31	<---	F1	.557	.129	6.519	<0.001
m35	<---	F1	.786	.116	9.018	<0.001
m4	<---	F2	.931			
m5	<---	F2	.929	.047	21.139	<0.001
m10	<---	F2	.883	.044	18.190	<0.001
m29	<---	F2	.683	.067	9.680	<0.001
m32	<---	F2	.895	.053	18.687	<0.001
m44	<---	F2	.855	.055	16.737	<0.001
m6	<---	F3	.677			
m22	<---	F3	.733	.317	2.878	0.004
m11	<---	F4	.633			
m12	<---	F4	.830	.157	8.565	<0.001
m16	<---	F4	.849	.148	9.634	<0.001
m33	<---	F4	.933	.171	9.213	<0.001
m43	<---	F4	.892	.162	8.986	<0.001
m14	<---	F5	.934			
m18	<---	F5	.783	.063	12.276	<0.001
m21	<---	F5	.858	.064	13.958	<0.001
m23	<---	F6	.580			
m27	<---	F6	.902	.135	7.471	<0.001
m40	<---	F6	.880	.189	7.544	<0.001
m9	<---	F7	.991			
m37	<---	F7	.907	.042	21.077	<0.001
m42	<---	F7	.806	.049	15.286	<0.001

Sonuç olarak, BEMÇDÖ' nin ait maddelerin faktör yükleri, beklenen sınırların üzerinde bulunmuş ve tüm yol katsayılarının anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Faktör yüklerinin 0.557 ile 0.991 arasında değiştiği belirlenmiş, bu durum ölçeğin maddelerinin hedeflenen yapıyı güçlü bir şekilde temsil ettiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, her bir maddenin kritik oran (C.R.) değerlerinin anlamlılık düzeyi $p < 0.001$ olarak bulunmuş, bu da faktör yüklerinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ölçeğin faktör yapısının sağlam bir yapısal geçerliliğe sahip olduğunu desteklemektedir. Şekil 2'de, ölçeğin DFA sonucunda ulaşılan yapısı, path (yol) diyagramı ile de gösterilmiştir.

Şekil 2. Path (yol) diyagramı

BEMÇDÖ' nin model uyumunun doğrulanmasından sonra ayrıca Cronbach Alfa güvenilirlik analizi yapılarak güvenilirliği de incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. DFA Sonrası Cronbach Güvenirlik Bulguları

Genel Durum ve Alt Boyutlar	n	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Ölçek Geneli	159	26	0.725
Toplumsal Katkı ve İnsan Odaklılık	159	6	0.947
Rol Model Etkisi	159	3	0.928
Fiziksel Aktivite ve Spor Tutkusu	159	5	0.921
Aile Etkisi	159	4	0.806
Öz Yeterlik	159	3	0.893
Okul Ortamına Tanıdıklık	159	3	0.796
Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç	159	2	0.657

Buna göre, ölçeğin genel Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0.725$ olarak hesaplanmıştır. George ve Mallery’ nin güvenilirlik değerlendirme kriterlerine göre, bu değer “iyi düzeyde” güvenilirlik aralığında yer almaktadır (George vd., 2020). Alt boyutlara ilişkin değerlendirmelerde ise, üç alt boyutun Cronbach Alfa katsayısının 0.90’ın üzerinde olduğu ve “mükemmel” düzeyde bir iç tutarlılık sergilediği belirlenmiştir. Üç alt boyuttaki değerler ise “iyi düzeyde güvenilirlik” olarak nitelendirilmiştir. Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç alt boyutunun Cronbach Alfa katsayısı ise $\alpha=0.657$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer, kabul edilebilir düzeyde olarak değerlendirilmiştir. Bu bulgular, DFA sonrasında BEMÇDÖ’ nin alt boyutları ve genel yapısının güvenilirliğini koruduğunu ve güçlü bir iç tutarlılık sergilediğini desteklemektedir.

Ölçeklerin farklı bir dile ve kültüre uyarlanması sürecinde faktör yapısında meydana gelen değişiklikler, çoğunlukla kültürel bağlamdan kaynaklanan anlam farklılıklarının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Beaton et al., 2000; Hambleton et al., 2005). Bu bağlamda ortaya çıkan farklılıklar yalnızca teknik bir farklılaşmayı değil, aynı zamanda bireylerin içinde yaşadığı kültürel ortamın, eğitim sisteminin, mesleki normların ve bireysel değerlerin ölçek maddelerine yüklediği anlamların değişimini de ifade etmektedir. Bu çalışma kapsamında yapılan Türkçe uyarlamada, özgün ölçekte yer almayan “Okul Ortamına Tanıdıklık” ve “Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç” başlıklı iki yeni boyutun ortaya çıkması, Türk örnekleminde bu temaların mesleki motivasyon açısından daha ayrıştırılabilir ve belirgin şekilde deneyimlendiğini göstermektedir. Sosyal bilimler alanındaki çok boyutlu psikometrik yapılar, bireylerin motivasyonel yönelimlerinin kültürel bağlam tarafından şekillendirilebileceğini öne süren modellerle uyumludur. Vallerand (2000) hiyerarşik motivasyon modeli ve Deci ve Ryan (2000) Hür İrade Teorisi (Self-Determination Theory) çerçevesinde değerlendirildiğinde, kültürel bağlamın bireylerin içsel ve dışsal güdülerini belirli yönler kanalize etmesi, ölçek yapısındaki farklılaşmaları kuramsal olarak desteklemektedir.

Uyarlama sürecinde ölçeğe eklenen “Okul Ortamına Tanıdıklık” ve “Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç” boyutları, öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonun kültürel bağlam içinde nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. “Okul Ortamına Tanıdıklık” boyutu, öğretmen adaylarının geçmişteki eğitim deneyimlerine bağlı olarak beden eğitimi öğretmenliği mesleğine duydukları aidiyet ve duygusal yakınlıkla ilgilidir. Bireylerin ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde beden eğitimi derslerine ilişkin edindikleri olumlu izlenimler, bu mesleği seçme eğilimlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Bu durum, Deci ve Ryan (2000) Hür İrade Teorisi’nde yer alan üç temel psikolojik ihtiyaçtan biri olan “ilişkililik” (relatedness) kavramıyla örtüşmektedir. Benzer şekilde, Richards, Templin ve Graber (2019) de öğretmen adaylarının mesleki tercihlerini şekillendirmede geçmiş okul deneyimlerinin belirleyici rolüne dikkat çekmektedir. Öte yandan, “Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç” boyutu, bireylerin öğretmenlik mesleğine yönelmesinde ekonomik güvenlik ve kamu istihdamının sağladığı maddi istikrar gibi dışsal faktörlerin etkisini yansıtmaktadır. Hür İrade Teorisi kapsamında “tanınmış dışsal güdü” (identified regulation) olarak tanımlanan bu motivasyon türü, bireylerin bir davranışı dışsal bir ödül ya da fayda beklentisiyle gerçekleştirmesini ifade etmektedir (Deci ve Ryan, 2000). Gelişmekte olan ülkelerde öğretmenliğin “güvenli ve istikrarlı bir kariyer” olarak görülmesi, bu güdüleme biçiminin meslek seçiminde daha belirgin hâle gelmesine neden olmaktadır. Nitekim bu duruma dikkat

çeken araştırmalar, öğretmen adaylarının ekonomik güvence arayışlarının meslek tercihlerini etkileyebileceğini ortaya koymaktadır (Burgueño et al., 2017; Fokkens-Bruinsma ve Canrinus, 2014).

Alt boyutların isimlendirilmesi sürecinde, açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonuçları temel alınmış ve her bir maddenin içerdiği anlam, Hür İrade Teorisi'nin içsel ve dışsal motivasyon ayrımı ile temel psikolojik ihtiyaçları (özerklik, yeterlik, ilişkililik) çerçevesinde yorumlanmıştır (Deci ve Ryan, 2000; Hagger ve Chatzisarantis, 2007). Örneğin, "Rol Model Etkisi" boyutu, bireyin sosyal bağ kurma ve ait olma ihtiyacına (ilişkililik), "Fiziksel Aktivite ve Spor Tutkusu" boyutu ise bireyin içsel motivasyonu ile mesleğe yönelimine işaret etmektedir. Bu yaklaşım, ölçeğin hem kültürel geçerlik kazanmasını hem de teorik bütünlüğünü koruyacak biçimde yapılandırılmasına olanak sağlamıştır.

Ölçek uyarlama sürecinde, orijinal ölçekte yer alan 44 maddenin Türkçe versiyonda 26 maddeye indirgenmiş olması, yüzeysel olarak içerik kaybı izlenimi yaratabilse de bu durum psikometrik açıdan zorunlu ve kuramsal olarak temellendirilmiş bir optimizasyon sürecidir. Kültürlerarası ölçek uyarlamalarında, yalnızca dilsel eşdeğerliğin sağlanması yeterli olmayıp, aynı zamanda kültürel bağlama uygun kavramsal karşılıkların da dikkate alınması gerekmektedir (Beaton et al., 2000; Hambleton et al., 2005). Dolayısıyla, bazı maddelerin Türk kültürel bağlamında geçerliliğini yitirmesi veya faktör yapısında sorun yaratması, bu maddelerin çıkarılmasını gerekli kılmıştır.

Madde azaltımı, ölçeğin içerik geçerliğini zedelemekten ziyade, yapısal geçerliliği ve istatistiksel uyumu artırmaya yönelik bilinçli bir uygulamadır. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonuçları incelendiğinde, çıkarılan maddelerin düşük faktör yükleri, binişik yapı sergilemeleri veya ortak varyans değerlerinin yetersiz olması gibi ampirik nedenlere dayandığı açıkça görülmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2023). Bu bağlamda, ölçekten çıkarılan maddelerin teorik değil, ampirik gerekçelerle elendiği; bunun da ölçeğin geçerli ve güvenilir hâle gelmesi için zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Ek olarak, yapılan uyarlama sadece madde azaltımı ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda yeni alt boyutların (örneğin "Okul Ortamına Tanıdıklık" ve "Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç") tanımlanmasıyla, Türk örnekleme özgü motivasyonel unsurların belirginleştiği görülmüştür. Bu durum, Vallerand (2000) hiyerarşik motivasyon modeli ve Deci ve Ryan (2000) Hür İrade Teorisi bağlamında, kültürel bağlamın bireylerin güdülenme biçimleri üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı, beden eğitimi öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan motivasyonel unsurları değerlendirmeye yönelik olarak geliştirilen "Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimine Yönelik Çekici ve Destekleyici Unsurlar Ölçeği (BEMÇDÖ)"nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin ortaya konması olmuştur. Elde edilen bulgular, alan yazınla tutarlılık göstermekte ve uyarlanan ölçeğin güçlü bir geçerlik ve güvenilirlik düzeyine sahip olduğuna işaret etmektedir.

Araştırma kapsamında ilk olarak, ölçeğin dilsel uyarlaması Aksayan ve Gözüm (2002) ile Savaşır (1994) tarafından belirlenen rehberli ilkeler doğrultusunda yürütülmüş; çift yönlü

çeviri, uzman görüşü ve ileri-dönüş çeviri adımlarıyla anlam bütünlüğü korunmuştur. Yapılan ön uygulamada çeviri korelasyonunun yüksek çıkması ($r=.874$), ölçeğin dilsel olarak uygun şekilde aktarıldığını göstermektedir (Beaton et al., 2000).

AFA ve DFA analizleri sonucunda BEMÇDÖ' nin 7 faktörlü ve 26 maddelik yapısının yeterli ölçüde açıklık ve geçerlik sağladığı tespit edilmiştir. Alt boyutlar, motivasyonel teorilerle örtüşen biçimde içsel ve dışsal motivasyon unsurlarını kapsamaktadır (Ryan ve Deci, 2000; Vallerand, 2000). "Toplumsal Katkı ve İnsan Odaklılık" ve "Rol Model Etkisi" alt boyutları, meslek tercihinin etkileyen sosyal ve ahlaki değerleri temsil ederken, "Ekonomik Güvence ve Maddi Kazanç" gibi alt boyutlar bireylerin pragmatik tercihlerine işaret etmektedir (Watt ve Richardson, 2007).

Bulgular, öğretmen adaylarının meslek seçimi motivasyonlarının özerklik, yeterlik ve ilişkililik ihtiyaçlarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, Hür İrade Kuramı'nın (Self-Determination Theory) temel öngörülerıyla uyumludur. Özellikle aile desteği, rol modelleri ve sosyal çevre etkisi ilişkililik boyutunu güçlendirirken; spor ilgisi ve kişisel başarı yönelimleri özerklik ve yeterlik ihtiyaçlarını yansıtmaktadır.

BEMÇDÖ' nin "Fiziksel Aktivite ve Spor Tutkusu" ve "Öz Yeterlik" alt boyutları, bireylerin meslek seçimini etkileyen bireysel inancı ve alana duyduğu içsel ilgiyi yansıtmaktadır. Bandura (1997), bireylerin öğretmenlik gibi karmaşık mesleki rollerde başarılı olacaklarına dair öz yeterlik algılarının, mesleki bağlılık ve süreklilik ile doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Spittle vd. (2011) tarafından yapılan çalışmalarda da öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri ile beden eğitimi öğretmenliği mesleğine yönelik ilgilerinin anlamlı biçimde bağlantılı olduğu vurgulanmıştır.

"Okul Ortamına Tanıdıklık" alt boyutu, bireylerin sosyalizasyon süreçleriyle ilişkili olup, daha önceki okul deneyimlerinin, meslek tercihi üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır (Richards vd., 2019). Spora ve okul ortamına dair olumlu deneyimler, bireylerin beden eğitimi öğretmenliğini tercih etme olasılığını artırabilmektedir (Fokkens-Bruinsma ve Canrinus, 2014).

BEMÇDÖ' nin güvenirlik analizleri sonucunda elde edilen Cronbach Alpha katsayıları da ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık bakımından yeterli ve hatta bazısının mükemmel düzeyde olduğunu göstermiştir (George ve Mallery, 2020). Bu bulgu, ölçeğin akademik kullanımının güvenle yapılabileceğini desteklemektedir. DFA uyum indeksleri ise çok iyi düzeyde bulunmuş (CFI=1.000, TLI=1.005, RMSEA=0.000) ve bu durum ölçeğin yapısal geçerliğini desteklemiştir (Schermelleh-Engel vd., 2003).

Alan yazında, öğretmen adaylarının meslek seçimiyle ilgili motivasyonlarını bireysel, toplumsal ve ekonomik faktörlerle açıklandığı çalışmalar bulunmaktadır (Burgueño vd., 2017; Alvariñas-Villaverde vd., 2022). Bu çalışma da benzer bulgularla çelişmemekte, tüm alt boyutları ile meslek tercihinin etkileyen çok boyutlu motivasyon yapısını açıklamaktadır. BEMÇDÖ, özellikle beden eğitimi öğretmenliği gibi fiziksel, sosyal ve ahlaki bileşenleri barındıran karmaşık bir alan için özgün bir ölçme aracı sunmaktadır.

Bununla birlikte, çalışmanın bazı sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Katılımcı grubunun tek bir disiplin (spor bilimleri) öğrencilerinden oluşması, farklı akademik alanlardan gelen bireylerin motivasyon yapılarını temsil etme noktasında sınırlı olabilir. İlerleyen çalışmalar, çeşitli üniversitelerden, farklı bölgelerden ve eğitim seviyelerinden gelen öğrenci grupları üzerinde yürütülerek ölçeğin genellenebilirliği artırılabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma ile geliştirilen BEMÇDÖ hem teorik hem de istatistiksel açıdan yeterli bir ölçme aracı olarak ortaya konmuştur. Beden eğitimi öğretmen adaylarının motivasyonel yapılarını anlamada önemli bir kaynak sunan bu araç, eğitim politikalarının geliştirilmesi ve öğretmen eğitimi süreçlerinin yeniden tasarlanması açısından da katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Aksayan, S. ve Gözümlü S. (2002). Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber I: Ölçek uyarlama aşamaları ve dil uyarlaması. *Hemşirelik Araştırma Dergisi*, 4(1), 9-14.
- Alamri, A. A., Alghamdi, S. A., & Alzahrani, A. H. (2021). Motivation and learning. *International Journal of Education and Practice*, 9(2), 241-255.
- Alvariñas-Villaverde, M., Domínguez-Alonso, J., Pumares-Lavandeira, L. & Portela-Pino, I. (2022). Initial motivations for choosing teaching as a career. *Frontiers in Psychology*, 13, 842557.
- Atıcı, A. R. & Erbaş, M. K. (2024). Sporda Gençler Arası Antrenör Davranışlarını Belirleme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlaması: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(4), 1483-1494.
- Ayçiçek, B. & Toraman, Ç. (2020). The predictive role of reasons for choosing the teaching profession as a career on the educational beliefs of teachers. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 7(1), 300-310. DOI: <https://doi.org/10.33200/ijcer.713412>
- Baloch, M. A. & Shah, N. (2014). Career decision-making. *Journal of Education and Practice*, 5(21), 154-160.
- Baloch, R.A.S. & Shah, N. (2014). The significance of awareness about selection and recruitment processes in students' career decision making. *European Scientific Journal*, 10(14), 536-552.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: W.H. Freeman.
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F. & Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186-3191.
- Burgueño, R., Sicilia, Á., Medina-Casabón, J., Alcaraz-Ibáñez, M. & Lirola, M. J. (2017). Academic motivation scale revised. Inclusion of integrated regulation to measure motivation in initial teacher education. *Anales de psicología*, 33(3), 670-679.
- Büyüköztürk, Ş. (2023). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Pegem Akademi.
- Chen, L., Wang, Y. & Xu, Z. (2024). Self-determination theory in sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 67, 102499.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. (2023). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve Lisrel uygulamaları. Pegem Akademi
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deniz, M. E. (2007). Psikolojik danışma ve rehberlikte ölçme araçları. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Fokkens-Bruinsma, M., & Canrinus, E. T. (2014). Motivation for becoming a teacher. *Teaching and Teacher Education*, 37, 11-22.
- George, D. & Mallery, P. (2020). IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference (16th ed.). Routledge.
- Hambleton, R. K., & Patsula, L. (1998). Adapting tests for use in multiple languages and cultures. *Social Indicators Research*, 45(1), 153-171. <https://doi.org/10.1023/A:1006941729637>
- Hambleton, R. K., Merenda, P. F. & Spielberger, C. D. (Eds.). (2005). Adapting educational and psychological tests for cross-cultural assessment. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hagger, M. S., & Chatzisarantis, N. L. (2007). Intrinsic motivation and self-determination in exercise and sport. *Human Kinetics*.
- Kline, P. (1994). An easy guide to factor analysis. London: Routledge.
- Kumar, M. (2014). A Comparative Study of Motives for Choosing Physical Education as a Profession. *International Journal of Science and Research*, 3(10), 321-323.

- Praetorius, A. K., Klassen, R. M. & Dickhäuser, O. (2017). Motivation in teacher education. *Contemporary Educational Psychology*, 51, 324-335.
- Richards, K. A. R., Templin, T. J. & Graber, K. C. (2019). The socialization of teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 38(2), 145–157. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2018-0255>
- Rocchi, M., Pelletier, L. & Desmarais, P. (2017). The validity of the Interpersonal Behaviors Questionnaire (IBQ) in sport. *Measurement in Physical Education And Exercise Science*, 21(1), 15-25.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67. <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 9(33), 27-32.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Spittle, M., Jackson, K. & Casey, M. (2009). Applying self-determination theory to understand the motivation for becoming a physical education teacher. *Teaching and Teacher Education*, 25(1), 190-197.
- Spittle, M., Kremer, P. & Sullivan, S. (2011). Pre-service physical education teachers' reasons for choosing physical education. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(11), 1-12.
- Vallerand, R. J. (2000). Deci and Ryan's self-determination theory: A view from the hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. *Psychological Inquiry*, 11(4), 312–318. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_03
- Watt, H. M. G. & Richardson, P. W. (2007). Motivational factors influencing teaching. *Journal of Educational Psychology*, 99(1), 147-165.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, (46), 74-85.
- Zeng, D., Takada, N., Hara, Y., Sugiyama, S., Ito, Y., Nihei, Y. & Asakura, K. (2022). Impact of Intrinsic and Extrinsic Motivation on Work Engagement: A Cross-Sectional Study of Nurses Working in Long-Term Care Facilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1284. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031284>
- Zhou, Z. & Zhang, Y. (2023). Intrinsic and Extrinsic Motivation in Distance Education: A Self-Determination Perspective. *American Journal of Distance Education*, 38(1), 51–64. <https://doi.org/10.1080/08923647.2023.2177032>